

HAMKORBANK FAOLIYATIDA KREDIT XATARLARINI BOSHQARISH MEXANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH

Ilmiy rahbar: Z.Sodiqov

Andijon davlat texnika insituti

“Buxgalteriya hisobi” kafedrası katta o‘qituvchisi,

Yigitaliyev Asliddin Xasanboy o‘g‘li

Andijon davlat texnika insituti

“Bank ishi va audit” yo‘nalishi 4-kurs talabasi

Hamkorbank faoliyatida kredit xatarlarini boshqarish bankning moliyaviy barqarorligi va barqaror daromadlilikini ta'minlaydigan eng muhim yo'nalishlardan biri hisoblanadi. Kredit xatari bank tomonidan berilgan kreditlarning o'z vaqtida qaytmasligi yoki umuman qaytmasligi ehtimoli bilan bog'liq bo'lib, u bank faoliyatidagi asosiy risk turlaridan biridir. Jahon bank amaliyotida kredit portfeli sifatining yomonlashuvi bank inqirozlarining eng asosiy sabablaridan biri sifatida qayd etiladi. Shu sababli Hamkorbank kabi tijorat banklarida kredit xatarlarini samarali boshqarish mexanizmlarini takomillashtirish dolzarb masala bo'lib qolmoqda.

Kredit xatarlarini boshqarish jarayoni odatda bir necha bosqichdan iborat: kreditni baholash, kredit ajratish, monitoring qilish va muammoli kreditlar bilan ishlash. Har bir bosqichda to'g'ri qaror qabul qilinmasa, bankning kredit portfeli sifatiga salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkin [1]. Hamkorbank amaliyotida ham ushbu jarayonlar bosqichma-bosqich amalga oshiriladi, biroq zamonaviy raqamli iqtisodiyot sharoitida ularni yanada takomillashtirish zarur.

Birinchi muhim yo'nalishlardan biri kreditlarni baholash tizimini kuchaytirishdir. Kredit ajratishdan oldin mijozning moliyaviy holati, daromad manbalari, biznes-rejasi va kredit tarixini chuqur tahlil qilish zarur. Xalqaro amaliyotda bu jarayon “credit scoring” tizimi orqali amalga oshiriladi. Ushbu tizim mijozning kreditga layoqatini matematik va statistik modellar asosida baholaydi. Hamkorbankda ham kredit skoring tizimini yanada rivojlantirish kredit xatarlarini sezilarli darajada kamaytirishi mumkin.

Ikkinchi muhim yo'nalish kredit portfelini diversifikatsiya qilish hisoblanadi. Kredit portfelining bir tarmoqqa yoki bir guruh mijozlarga haddan tashqari bog'lanib qolishi bank uchun yuqori risk tug'diradi. Masalan, iqtisodiyotning ayrim sektorlarida inqiroz yuz bersa, shu sohaga berilgan kreditlarning



qaytmaslik ehtimoli oshadi. Shuning uchun Hamkorbank kredit portfelini turli sohalar, hududlar va mijozlar toifalari bo'yicha muvozanatli taqsimlashi muhimdir.

Uchinchi yo'nalish kredit monitoring tizimini kuchaytirishdir. Kredit ajratilgandan keyin ham mijozning moliyaviy holatini doimiy kuzatib borish zarur. Zamonaviy bank amaliyotida bu jarayon avtomatlashtirilgan tizimlar orqali amalga oshiriladi. Mijozning to'lov intizomi, pul oqimlari va biznes faoliyatidagi o'zgarishlar muntazam tahlil qilinadi. Agar muammolar erta aniqlansa, bank kreditni restrukturizatsiya qilish yoki qo'shimcha garov talab qilish orqali xavfni kamaytirishi mumkin.

Hamkorbank uchun yana bir muhim yo'nalish raqamli texnologiyalarni kredit risklarini boshqarishda keng qo'llashdir. Bugungi kunda sun'iy intellekt va Big Data texnologiyalari kredit risklarini prognoz qilishda keng qo'llanilmoqda. Ushbu texnologiyalar katta hajmdagi ma'lumotlarni tahlil qilib, mijozning kelajakdagi to'lov qobiliyatini aniqroq baholash imkonini beradi. Bu esa inson omili bilan bog'liq xatolarni kamaytiradi va kredit qarorlarining sifatini oshiradi. Shuningdek, kredit risklarini kamaytirishda garov ta'minotini to'g'ri baholash ham muhim o'rin tutadi. Garov aktivlarining real bozor qiymatini aniq baholash kredit qaytmasligi holatida bank zararlarini kamaytiradi. Xalqaro standartlarga ko'ra, garov aktivlari muntazam qayta baholanib turishi lozim. Hamkorbankda ham ushbu amaliyotni yanada takomillashtirish kredit xatarlarini boshqarishda samarali vosita bo'lishi mumkin.

Muammoli kreditlar bilan ishlash tizimi ham kredit xatarlarini boshqarishda muhim bosqich hisoblanadi. Muammoli kreditlar (NPL – non-performing loans) bank daromadliligiga bevosita salbiy ta'sir ko'rsatadi [2]. Shu sababli bunday kreditlarni erta aniqlash va ular bilan ishlash strategiyasini ishlab chiqish zarur. Bunga restrukturizatsiya, muddatlarni uzaytirish yoki sud jarayonlari orqali undiruv choralari ko'rish kiradi.

Hamkorbank faoliyatida ichki audit va risk-menejment bo'limlarining o'zaro hamkorligi ham kredit xatarlarini kamaytirishda muhim ahamiyatga ega. Ichki audit kredit jarayonlarining to'g'ri amalga oshirilishini nazorat qiladi, risk-menejment esa potentsial xavflarni oldindan aniqlaydi [3]. Ushbu ikki tizimning integratsiyasi kredit portfelining sifatini yaxshilashga xizmat qiladi. Bundan tashqari, bank xodimlarining malakasini oshirish ham kredit risklarini boshqarish samaradorligini oshiradi. Kredit mutaxassislari moliyaviy tahlil, risk baholash va mijoz bilan ishlash bo'yicha zamonaviy bilimlarga ega



bo‘lishi lozim. Doimiy treninglar va xalqaro tajribani o‘rganish orqali xodimlar kredit qarorlarini yanada asosli qabul qilishlari mumkin.

Xulosa qilib aytganda, Hamkorbank faoliyatida kredit xatarlarini boshqarish mexanizmlarini takomillashtirish bankning moliyaviy barqarorligi va raqobatbardoshligini oshirishda muhim rol o‘ynaydi. Kredit skoring tizimini rivojlantirish, kredit portfelini diversifikatsiya qilish, zamonaviy raqamli texnologiyalarni joriy etish, monitoring tizimini kuchaytirish va muammoli kreditlar bilan ishlashni samarali tashkil etish orqali kredit xatarlarini sezilarli darajada kamaytirish mumkin. Natijada bankning ishonchliligi oshadi, mijozlar ishonchi mustahkamlanadi va Hamkorbankning umumiy iqtisodiy barqarorligi yanada kuchayadi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Olimjanovich S. S. BANKLARNING KREDITLASH FAOLIYATINI INNOVATSIYALAR ASOSIDA TAKOMILLASHTIRISH (“HAMKORBANK” ATB MISOLIDA) //SHOKH LIBRARY. – 2025.
2. Xojimatbek Abdug'affor og'li, Tillaboyev. "TIJORAT BANKLARINING MUAMMOLI KREDITLARINI KAMAYTIRISH YO 'LLARI (“HAMKORBANK” ATB MISOLIDA)." TADQIQOTLAR 70.2 (2025): 190-195.
3. Раззаков М. Б. СУБЪЕКТЫ ФИНАНСОВЫХ РЫНКОВ И ОРГАНИЗАЦИЯ БУХГАЛТЕРСКОГО УЧЁТА В НИХ //Экономика и социум. – 2025. – №. 6-2 (133). – С. 1729-1732.

